

(Megjelent: Polono-Hungarica. Nyelvészet-Irodalom-Történelem-Kultúrtörténet. Az 1998. nov. 9.-én és 10.-én tartott nemzetközi tudományos konferencia anyaga. ELTE. Szláv és Balti Filológiai Intézet Lengyel Filológiai Tanszék. Bp., 2000. 41-71)

Cséby Géza

A lengyel irodalom képe –különös tekintettel Adam Mickiewiczre- három magyar középiskola diákjainak tudatában

A múlt század első felében Kazinczy Gábor komoly erőfeszítéseket tett, a mindenre rátelepedő és árgus szemekkel vizslató cenzúra ellenére, azért, hogy a magyar olvasóközönnyel megismertesse a kor egyik kiváló poétáját Adam Mickiewiczet. A magyar és lengyel nép hasonló történelmi sorsa, a béklyók nélküli szabadság vágya, a megközelítően hasonló mentalitás tette lehetővé, hogy a két nemzet szellemi életének prominens személyiségei mindig is arra törekedjenek: megmaradjunk annak a bizonyos hatalmas tölgyfa két ágának. A kapcsolatok egyik fontos területe volt és mind a mai napig az irodalom. Hopp Lajos mutat rá egyik tanulmányában arra, hogy a irodalom a legszorosabb összefüggésben áll a művelődéstörténet más ágazataival, majd így folytatja: „De az irodalom önmagában is alkalmas arra, hogy a benne tükröződő társadalmi fejlődés analóg jelenségeinek, az eszmei áramlatok és politikai mozgalmak fő vonásainak, az ízlésirányok hasonló vagy eltérő változatainak tanulmányozása révén, lemérhetővé váljék a nemzeti irodalmak érintkezésének differenciált történelmi folyamata.” Nem titkolhatjuk azt a gondot, miszerint a nyelvi különbség meghatározó a magyar irodalom lengyelországi, és meghatározó a lengyel irodalom magyarországi befogadásánál. Ezen a problémán -számtalan példa mutat rá- túl lehet lépni. De hosszú évekre kerékkötője lehet e kapcsolatok működésének a politika ellenérdekeltsége.

Ugyancsak kérdésként merülhet fel: szükséges-e ismerni nekünk, magyaroknak a lengyel irodalmat? Hozzá tartozik-e Lengyelország irodalma az általános Európa-képhez? Erről többen szöveget, de had idézzem csupán D. Molnár Istvánt, aki a közelmúltban megjelent Lengyel irodalmi kalauz című kötetében leszögezi: régióink egyik leggazdagabb és legváltozatosabb irodalmáról van szó. A kérdésre tehát megadott a válasz. Vajon mennyire tükröződik ez mai diákjaink tudatában? .

A vizsgálódás alapfeladatának tekintetem annak felmérését, hogy a magyar középiskolás diákok ismerete mennyire terjed ki a lengyel irodalom személyiségeire, lengyel irodalmi alkotásokra, az iskola, a család segíti-e a lengyel témákban való eligazodást?

Nem voltam elfogult a diákok ismeretei vonatkozásában. Tudtam, hogy a magyar irodalmi tankönyvek zöme csupán érintőlegesen –bár eltérő mennyiségben- foglalkozik a lengyel irodalommal. Így elsősorban a tanár és a családi környezet irányíthatja rá a diákok figyelmét Lengyelország irodalmára. Megteszik-e, meg tudják-e tenni?

A kérdőívek összeállításánál (20 kérdés) figyelembe kellett vennem a megkérdezettek korát, a korosztály sajátosságait. Természetesen vigyáztam arra, hogy némely kérdés kontrollja lehessen egy adott előző kérdésnek. Ugyancsak számolnom kellett a kitöltésre álló gyakorlatilag rövid idővel, hisz a csoport magyar tanárának jóindulatától függött az effektív kitöltésre biztosított idő. Óvakodnom kellett a nehezen megérthető és hosszú kérdésektől,

mivel felmerülhetett a kérdőívek kitöltetlenül való visszaadása. A játékos megoldások viszont segítettek a megválaszolásban. Arra is figyelemmel voltam, hogy a kérdések zömmel olyan szerzőket érintsenek kiknek műveit televíziós, vagy filmes adaptációban a magyar televízió is műsorára tűzte, filmszínházaink vetítették. Viszont gondot jelentett, hogy ezen műsorok bemutatása évtizednyi távolságban van, így a 16-19 éves korosztály e műveket nem igazán láthatta. (Keresztesek, A fáraó, Sivatagon és vadonban, Parasztok, Máter Joanna, stb.) Ugyancsak segíthettek volna a válaszadásban a magyar fordításban megjelent lengyel művek (Sienkiewicz, Reymont, Prus, stb.). Elsősorban Sienkiewicz, hisz regényei ma is hozzáférhetőek könyvesboltjainkban.

A reprezentatív felmérést három magyar gimnázium egy-egy csoportjában (osztályában) végeztem el:

Vajda János Gimnázium, Keszthely	25 fő
Toldi Általános Iskola és Gimnázium, Kaposvár	26 fő
Bibó István Alternatív Közgazdasági Gimnázium, Hévíz	27 fő
Összesen:	78 fő

A három csoport mindegyike eltér az általánostól, ami nehezíti az eredmények széleskörű általánosítását, de világosan rámutat a meglévő hiányosságokra, a lengyel irodalom ismeretének mélységére. A keszthelyi Vajda János Gimnázium több, mint 250 éves múlttal rendelkezik. A megkérdezettek nyelvi tagozatosok, többségük jó képességű, de kiugró tehetség nincs az osztályban. „Magyar szakon” legfőljebb 2-3 diák akar továbbtanulni. Irodalomtanárunk elismerten jó pedagógus (Hinger Tamás). A kaposvári Toldi Általános Iskola és Gimnázium esetében az általánostól való eltérés abban összegezhető, hogy az irodalmat tanító tanárunk irodalomtörténész, szerkesztő, kinek elkötelezettsége a lengyel irodalom, történelem, az 1939-es lengyel menekültügy iránt ismert (Dr. Laczkó András). Javaslatára a Toldi Gimnázium érettségi tételei közé bekerült (igaz b. tételként) Sienkiewicz: Quo vadis? című regényének elemzése. Az iskolában több alkalommal szerveztek lengyel napot. Kaposváron Magyar-Lengyel Baráti Társaság működik, jó eredménnyel. A hévízi Bibó Gimnázium megkérdezettjei emelt óraszámmal tanulnak irodalmat. Ők azok, akik az irodalmat eszköznek és célnak is tartják (felvételi, magyar szak, stb.), de vannak köztük csupán (humán) érdeklődők is. Tanárunk számos eredményt könyvelhet el magának és diákjainak irodalmi versenyeken, pályázatokon történt kiemelkedő szereplés miatt (Simonfay Krisztina). A megkérdezettek csoportjában történt meg a kérdőív kitöltését követően, hogy tanárukat arra kérték: tartsanak rendhagyó irodalomórát a lengyel irodalom megismerése céljából. A három település, ahol az iskolák találhatóak, közvetlen, vagy közvetett módon részese volt a második világháborús lengyel menekültügynek. Keszthelyen polgári tábor kapott helyet s a települések közelsége szinte egygyé olvasztotta Keszthelyt és Hévizet. Kaposvár annak a Somogy megyének székhelye, amelyik megye lehetőséget biztosított arra, hogy Balatonbogláron létrejöhessen az akkori világ egyetlen hivatalosan is működő lengyel gimnáziuma. Kaposváron ma is több lengyel él. A három vizsgált csoport ezzel az „iskolai háttérrel” rendelkezik.

A kiadott 78 kérdőív mindegyike értékelhető volt, természetesen nemleges válaszok esetében is. Amelyik kérdésre semmiféle választ nem adtak, azt értékelhetetlennek tekintettem és semmiféle módon nem szerepeltettem a táblázatokban. A 78 megkérdezett (1 adatkitöltés nem volt értékelhető) közül 56 fő volt leány, 21 fő fiú. 27 fő 16 éves, 41 fő 17 éves, 8 fő 18 éves és 1 fő 19 éves. Arra a kérdésre, hogy van-e lengyel rokonságuk csupán 2 fő válaszolt igennel, többen jegyezték meg, hogy van lengyel ismerősük. Érdekes, hogy az egyik diáknak, kinek dédszülei lengyelek voltak, csupán két helyes felismerése volt, miszerint Prus írta A fáraót, Sienkiewicz a Tűzzel vassal-t. A diáklány szerint ritkán beszélnek a családban Lengyelországról, olyannyira, hogy szükségesnek tartotta odaírni „nagyon” ritkán.

A kérdőívek feldolgozásánál -bár sok helyen észrevehető a „találgatás”, esetleges véletlen ráhibázás- a válaszokat minden esetben regisztráltam. Az elkészült táblázatok több konklúzió levonására is alkalmasak, én a számomra legizgalmasabbakat elemeztem. A megkérdezettek 29,5 %-a foglalkozott behatóbban a lengyel irodalommal, ami esetünkben többet jelent, mint a tanórán való ismeretszerzés. 17,5 %-a, mint olvasó. érdeklődő, 14,1 %-a egyéb vonatkozásban ismerkedett a témával. Ez viszonylagosan alacsony szám, de, ha azt vesszük górcső alá, foglalkoztak-e a lengyel irodalommal az általános és középiskolában, akkor még mindig alacsony, de az előbbinél magasabb arányszámot kapunk (50 %). A lengyel irodalom megismerésének helye a válaszok szerint döntő hányadban az iskola (59 %), csupán 5,1 %-ban az otthon. Ezért lényeges a következő mutató, ahol a válaszadók 3,8 %-a szerint semmit nem foglalkoztak a tanórákon Lengyelországgal, a lengyel eseményekkel, irodalommal, stb., 92,3 %-a szerint rendszertelenül és csak 3,8 %-uk emlékezik arra, hogy rendszeresen foglalkoztak lengyel témákkal. A százalékos megoszlás arra enged következtetni, hogy a tanítás csupán érintőleges, a számonkérés ebben a vonatkozásban nem annyira szigorú. (Persze nem gondolhatjuk, hogy a diákok közül hárman (3,8 %) „soha” nem hallottak Lengyelországról tanulmányaik során, csupán konstatálhatjuk, miszerint a válaszadó teljesen érdektelen a témával kapcsolatban.) A konkrét kérdésekre adott válaszok esetében még kevesebb jó megoldás található. A megkérdezett 78 fő közül elsősorban Mickiewiczet, Kochanowskit és Sienkiewiczet említették, mint azokat a szerzőket, kikkel az iskolában foglalkoztak. Két diák József Pilsudskit is ide sorolta, bár keresztnevét mindketten rosszul írták (Joseph, Josip). Kochanowski esetében is gondot jelentett a név leírása (Kochanovszki, Kochanowszkij, Kochanowszki). Itt kiemelkedő a Toldi Gimnázium diákjainak Mickiewicz ismerete, a már jelzett okok miatt. (A megkérdezettek valamennyien emlékeztek rá.)

A válaszokból az is kiderül, hogy a megkérdezettek családjában soha nem beszélnek Lengyelországról, a lengyel eseményekről, művészetről, irodalomról 28 családban (35,9 %), ritkán 49 családban (62,8 %), gyakran 1 családban (1,3 %).

A két iskola (Vajda, Toldi) szerző-ismerete számszerűleg megegyezik. A Bibó „lemaradása” számottevő. E kérdésnél viszont a válaszadó „becsületére” volt bízva valós ismeretet közöl-e velünk, vagy blöfföl. Közel sem volt ilyen nagy arányban jó annak a feladatnak a megoldása, ahol a szerzőt és művét kellett megtalálni. Öt szerző és kilenc mű szerepelt a kérdőíven. Valamennyi jó válasz esetén 702 pont az elérhető, a konkrétan elért pontszám a három iskola vonatkozásában 50. Egyáltalán nem próbálkozott a megfejtéssel 15 fő. Egy jó választ 20 fő adott, két jó választ 16 fő, kettőnél több jó választ 14 fő. Ennél a kérdésnél senki nem válaszolt teljes mértékben hibátlanul (9 pont), a legnagyobb elért pontszám 5 volt. Ha a mellékletben megnézzük az eredményeket azt láthatjuk, hogy a Sivatagon és vadonban című regényt 41 válaszadóból csupán 10 tartotta Sienkiewicz művének. A Parasztokat 30 válaszadóból 6 fő Reymont művének, a Pan Tadeuszt 58 válaszadóból 20 Mickiewiczénak. Itt érdekes megjegyezni, hogy a Vajda Gimnáziumban senki nem tudta, ki írta a Pan Tadeuszt, a Bibó Gimnáziumban négyen és még a Toldi Gimnáziumban is csupán tizenhatan a huszonhat főből. A Tűzzel, vassal szerzőjét Sienkiewiczet, 23 fő közül 13 találta el. A gimnáziumi tankönyvek említést sem tesznek Boleslaw Prusról mégis, A fáraó-t 37 válaszadó közül 22, A bábú-t 26 válaszadó közül 4 tartotta Prus művének. Minden kétséget kizáróan Sienkiewicz Quo vadis?-a a legismertebb kért mű. 44 diák közül 25-en válaszoltak jól. A képet csupán az homályosítja el némiképp, hogy 11 fő Mickiewicznek tulajdonította a regényt. 23 válaszadó közül 4-en tartották az Ősök-et Mickiewicz művének, és 5-en Iwaszkiewicz művének a Máter Joannát. Ezek szerint A bábú, az Ősök és a Máter Joanna a legkevésbé ismert művek a megkérdezettek körében. A fenti kérdéspontra a megkérdezettek több, mint 50 %-a nem is próbált meg válaszolni.

A megkérdezettek közül csupán 17,9 % vállalkozott arra, hogy a fentiekén kívül felsoroljon még lengyel szerzőt és művét. Három személy csupán nevet közölt, de közülük kettő már szerepelt a kérdésfelsorolásokban (T. Nowak, A. Mickiewicz). Többen ismerték viszont Jan Kochanowskit a Toldi Gimnáziumban. Neki tulajdonították a Gyászdal, A hársfa szől című verseket. Ugyancsak a Toldi Gimnáziumban írták le Szymborská-t és a Semmi kétszer versének címét. A Bibó Gimnáziumban egy fő jelölte meg helyesen Mrozek: Károly című darabját.

A megkérdezettek közül 5 válaszadó szerint nincs lengyel Nobel-díjas, 7 szerint egy, 22 szerint kettő, 25 szerint három, 13 szerint négy van. Kilenc válaszadó szerint Nobel-díjas Sienkiewicz, három szerint Reymont. Több név nem szerepelt a kitöltött kérdőíveken.

Egyetlen diák sem válaszolt igennel arra a kérdésre, kapott-e kötelező olvasmányként lengyel művet iskolájában. Arra a kérdésre olvasott-e lengyel irodalmi művet 19 igen válasz érkezett. Legmagasabb olvasottsága (5-5) Sienkiewicz Sivatagon és vadonjának, valamint Quo vadis? -ának volt.

A válaszadók közül 43 fő szerint tanára nem beszélt a tankönyvben leírtakon túl a lengyel irodalomról. 35 fő szerint igen: tanórán, (28), tanórán kívüli foglalkozáson (4), egyéb alkalmakkor (3).

A válaszadók többsége nem tudott arról, hogy 1998. Mickiewicz évvé lett nyilvánítva. 78 főből 57-en nemmel és csak 19-en válaszoltak igennel. Arra a kérdésre hol kapták az információt, a válaszok: rádióból, tanártól, órán, újságból (Népszabadság), egyéb. Ez a szám annál is inkább alacsonynak tekintendő, hogy a Toldi Gimnáziumban (bár a másik két gimnáziumhoz viszonyítva kiemelkedően magas arányban tudtak az évfordulóról) a Mickiewicz év kapcsán irodalmi estet is rendeztek, ahol a diákok léptek fel.

A lengyel irodalom magyar fordítói közül Arany Jánost, Petőfi Sándort, Juhász Gyulát, Szabó Lőrincet és Cséby Gézárt említették meg. Ezek közül -eddiggi tudásom szerint- Arany, Petőfi és Juhász nem voltak lengyel művek fordítói.

Fontos kérdés e vonatkozásban is, hogy az egyszerű dolgok mennyire ivódnak bele mindennapjainkba, mennyire fontosak számunkra. Vannak szólások, mondókák, melyek szerves részei mindennapi szóhasználatunknak. Vajon hányan vannak Lengyelországban, akik nem ismerik a Polak wegier dwa bratanki rigmust? Úgy gondolom nagyon kevesen. Ez nem kimondottan irodalmi alkotás, de lényeges momentuma egymás megismerésének, elfogadásának. Baráti évődés. Játékos zárásként kellett volna befejezni a válaszadóknak a Polak, wegier dwa bratanki vers magyar változatát. Lengyel, magyar két jó barát, / Együtt harcol s Csupán egy jó válasz érkezett (Bibó Gimnázium). A 28 rossz válasz rendkívül változatos: együtt hál, együtt hal, esik el, veri magát, világot lát, védi honát, együtt veszít, együtt vígad, együtt mulat, együtt iszik, isszák egymás borát, együtt vágnak disznót, együtt pipál, együtt talál halált, lovat lop, vív csatát, stb.

A válaszok tehát bebizonyították vélekedésünket, miszerint nagyon alacsony szintű a lengyel irodalom ismerete középiskolás diákjaink tudatában. Rendkívül fontos kérdés, van-e igény, érdeklődés ez irányban? A kérdőív ennek felmérését is megpróbálta elvégezni. Szívesen hallana-e, olvasna-e többet a lengyel irodalomról(ból) kérdésre 46-an válaszoltak igennel, 31-en nemmel. Arra a kérdésre hol?, egyértelműen választották legtöbben az iskolát (25 fő), de megjelölték a családot, újságokat, folyóiratokat, könyvtárat, múzeumot, tévét, stb. Úgy gondolom, a felmérés arra is rávilágít, hogy komolyan kell számolni a lengyel irodalom iránti igény meglétével, amely ha ifjonti fellángolás, vagy illendőségből táplálkozik is, de létezik.

Felvetődik a kérdés: melyik könyvekből tanítják a tanárok a lengyel irodalmat? Van-e tankönyv, amelyik erre alkalmas? Anélkül, hogy tankönyvbírálatot tartanék amelyre sem

felhatalmazva, sem felkészülve nem vagyok felhívnam figyelmet azokra a tankönyvekre, amelyek általában iskolai forgalomban vannak.

Szegedy-Maszák Mihály – Veres András – Bojtár Endre – Horváth István – Szörényi László – Zemplényi Ferenc: Irodalom a gimnázium II. osztálya számára című tankönyv A kelet-európai romantika fejezetben említi meg a bevezetőben Mickiewicz, Slowacki és Krasinski nevét (p. 194). Több sorban foglalkozik Mickiewicz A lengyel anyához című versével, Slowacki Végrendelet-ével (pp. 196-197). Megemlíti Mickiewicz Ősök című drámai költeményét (p. 200).

Veress Zsuzsa – Korsós Bálint: Irodalom a középiskolák II. osztálya számára című tankönyv viszonylag részletesebben foglalkozik Adam Mickiewicz-csel és műveivel (pp. 164-166). Portréját is közli.

Dr. Mohácsy Károly: Irodalom a középiskolák II. osztálya számára tankönyvében csupán felsorolásban említi Kopernikust (p.7), Chopint (p.131), Mickiewiczet, Slowackit (p.162). Ugyanezen szerző irodalmi szöveggyűjteményében közli Mickiewicz: A lengyel anyához című versét (pp. 109-110). Akárhogyan is vélekedünk, kénytelenek vagyunk leszögezni, hogy ebből az irodalomkönyvből kimaradt az európai romantika egyik legnagyobb alakja, s csupán egy vers erejéig kapott helyet a szöveggyűjteményben.

Fábián Márton: Világirodalom középiskolásoknak című tankönyve az eddigieket magasan felülmúló mennyiségben közli a lengyel irodalom világirodalmi szintű egyéniségeit: Zbigniew Herbert, Jan Kochanowski, Zygmunt Krasinski, Stanislaw Lem, Adam Mickiewicz, Slawomir Mrozek, Cyprian Kamil Norwid, Mikolaj Rej, Wladyslaw Stanislaw Reymont, Tadeusz Rózewicz, Henryk Sienkiewicz, Juliusz Slowacki, Stanislaw Wyspianski. De szerepel benne Kopernikusz, Chopin, Wajda. Még akkor is elismerésre érdemes teljesítmény, ha legtöbb esetben csak megjegyzésként, példaként szerepelnek a szerzők, vagy éppen hibás írásmóddal, mint Mikolaj Rej akit Nyikolájnak kereszteltek el, vagy Slowacki, akit cz-vel írtak. Ugyancsak érthetetlen miért lett e könyvben Mickiewicz műve Tadeusz pán? Vagy éppen Krasinski Nem isteni színjátéka (Nie boska komedia) Isteni színjáték?

E rövid és hézagossal ismertetéssel csupán arra szerettem volna rávilágítani, mennyire fontos a megfelelő, szakmáját ismerő tanár értő eligazítása, tanítása. A tankönyv ugyanis alapot adhat, de azt a felépítményt, ahol szilárd meggyőződéseim szerint ott kell lennie a lengyel irodalom nagyjainak is, csakis a tanár alkothatja meg, számítva az érdeklődő 21. századba átlépő ifjúság tudás iránti vágyára, az Európában való eligazodás igényére.

Felhasznált irodalom:

Hopp Lajos: A lengyel literatúra befogadása Magyarországon 1780-1840. Irodalomtörténeti füzetek 108. Bp. Akadémiai Kiadó, 1983.

D. Molnár István: Lengyel irodalmi kalauz A kezdetektől 1989-ig. (Bp.) Széphalom Könyvműhely, é.n. (1997.)

Szegedy-Maszák Mihály – Veres András – Bojtár Endre – Horváth István – Szörényi László – Zemplényi Ferenc: Irodalom a gimnázium II. osztálya számára (Harmadik kiadás) Bp. Tankönyvkiadó (1983)

Veress Zsuzsa – Korsós Bálint: Irodalom a középiskolák II. osztálya számára Bp. Nemzeti Tankönyvkiadó (1995)

Dr. Mohácsy Károly: Irodalom a középiskolák II. osztálya számára (6.kiadás) Bp. Korona Kiadó é.n. (1995 ?)

Dr. Mohácsy Károly: Irodalmi szöveggyűjtemény a középiskolák II. osztálya számára (6. kiadás) Bp., Korona Kiadó, é.n. (1995)
Fábián Márton: Világirodalom középiskolásoknak Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 1994.

Mellékletek

- Kérdőív
- A kérdőívek alapján készült táblázatok
- Az adatközlők adatai

Megjegyzés:

A táblázatok esetében a százalékok kiszámításánál a 100 százalékot az adott gimnáziumban kiosztott kérdőívek száma adja. Ehhez viszonyítottuk a beérkezett válaszok mennyiségi arányát.

Kérdőív

KÉRJÜK LEGYEN SEGÍTSÉGÜNKRE E KÉRDŐÍV KITÖLTÉSÉVEL.
(A helyes választ kérjük aláhúzni, illetve a kipontozott részt értelemszerűen kitölteni.)

1./ Foglalkozott-e a lengyel irodalommal?

igen

nem

2./ Ha igen, milyen „minőségben”?

olvasó-érdeklődő

kutató

egyéb:.....

.....

3./ A lengyel irodalomról hol hallott a legtöbbet?

otthon

iskolában

egyebütt:.....

.....

4./ A családban mennyire esik szó Lengyelországról, a lengyel eseményekről, gazdaságról, művészetekről, irodalomról, stb.?

soha

ritkán

gyakran

5./ Az iskolában tanórákon mennyit foglalkoztak Lengyelországgal, lengyel eseményekkel, gazdasággal, művészetekkel, irodalommal, stb.?

semmit

rendszeretlenül, néha

rendszeresen, gyakran

6./ Általános és középiskolai tanulmányai során foglalkoztak-e a lengyel irodalommal?

igen

nem

7./ Ha igen mivel, illetve kivel? Ha emlékszik, írja ide a neveket:.....

.....

8./ Mely lengyel szerzők nevét hallotta már? (a megfelelő körbe X-et kérek tenni.)

	igen	nem
Adam Mickiewicz	0	0
Czeslaw Milosz	0	0
Juliusz Slowacki	0	0
Henryk Sienkiewicz	0	0
Wislaw Szymborska	0	0
Wladyslaw Stanislaw Reymont	0	0
Boleslaw Prus	0	0
Jaroslav Iwaszkiewicz	0	0
Konstanty Ildefons Galczynski	0	0
Tadeusz Nowak	0	0

9./ Próbálja egy vonallal összekötni szerzőt és művét. Van olyan szerző, akinek több művét is felsoroltuk.

Jaroslav Iwaszkiewicz	„Sivatagon és vadonban „
Adam Mickiewicz	„Parasztok”
Boleslaw Prus	„Pan Tadeusz”
Henryk Sienkiewicz	„Tűzzel, vassal”
Wladyslaw Stanislaw Reymont	„Quo vadis?”
	„Ősök”
	„A fáraó”
	„A bábú”
	„Máter Joanna”

10./ Soroljon felé legalább egy lengyel szerzőt (író, költő) és művét, a fentiekén kívül:

.....

17./ Emlékszik-e a lengyel irodalom magyar fordítói közül valakire?

igen

nem

18./ Ha igen, ki/k/re?

.....

19./ Folytassa a „Polak, wegier dwa bratanki i do szabli i do szklanki” lengyel szólás magyar fordítását: „Lengyel magyar két jó barát,

Együtt harcol s

.....

20./ Szívesen hallana-e, olvasna-e többet a lengyel irodalomról(ból)? Ha igen hol?

nem

igen

hol?:.....

.....

.....

Adatok

A kérdezett neme:

leány

fiú

A kérdezett kora:.....év

Hányadik osztályba jár:.....

Iskolatípus: gimnázium szakközépiskola szakmunkásképző

egyéb, éspedig:.....

Bejáró-e?:

igen

nem

Családi háttér: paraszt-család munkás-család értelmiségi-család
vállalkozó családja

Szülei legmagasabb iskolai végzettsége:

apa:.....

anya:.....

Van-e lengyel rokonsága. Ha igen milyen fokon?

.....

A fenti kérdőív kitöltését megköszönjük. Megköszönjük egyúttal fáradságát és a kérdésekre adott, remélhetőleg pontos, válaszait.

A kérdőívek feldolgozását követően, nevek és címek (mivel ezeket mi sem ismerjük) nélkül, az eredményeket beépítjük, a lengyel irodalom ismerete a magyar középiskolás diákok tudatában” téma megírandó tanulmányába.

Még egyszer köszönjük tanulmányunk megírásához nyújtott segítségét.

1./ Foglalkozott-e a lengyel irodalommal?

<i>Iskola</i>	<i>Megkérdezett (fő)</i>	<i>Igen</i>	<i>%</i>	<i>Nem</i>	<i>%</i>	<i>Összesen</i>
Vajda	25	3	12,0%	22	88,0%	25
Toldi	26	16	61,5%	10	38,5%	26
Bibó	27	4	14,8%	23	85,2%	27
Összesen:	78	23	29,5%	55	70,5%	78

2./ Ha igen, milyen "minőségben"?

<i>Iskola</i>	<i>Megkérdezett (fő)</i>	<i>Olvasó-érdeklődő</i>	<i>%</i>	<i>Kutató</i>	<i>%</i>	<i>Egyéb</i>	<i>%</i>	<i>Össz:</i>
Vajda	25	3	12,0%	0	0	0	0,0%	3
Toldi	26	8	30,8%	0	0	10	38,5%	18
Bibó	27	3	11,1%	0	0	1	3,7%	4
Összesen:	78	14	17,9%	0	0	11	14,1%	25

3./ A lengyel irodalomról hol hallott a legtöbbit?

<i>Iskola</i>	<i>Megkérdezett (fő)</i>	<i>Otthon</i>	<i>%</i>	<i>Iskolában</i>	<i>%</i>	<i>Egyebütt</i>	<i>%</i>	<i>Össz:</i>
Vajda	25	3	12,0%	17	68,0%	1 (tv)	4%	21
Toldi	26	0	0,0%	25	96,2%	0	0,0%	25
Bibó	27	1	3,7%	4	14,8%	4 (cikk, más)	14,8%	9
Összesen:	78	4	5,1%	46	59,0%	5	6,4%	55

4./ A családban mennyire esik szó Lengyelországról, a lengyel eseményekről, gazdaságról, művészetekről, irodalomról, stb.?

<i>Iskola</i>	<i>Megkérdezett (fő)</i>	<i>Soha</i>	<i>%</i>	<i>Ritkán</i>	<i>%</i>	<i>Gyakran</i>	<i>%</i>	<i>Össz:</i>
Vajda	25	4	16,0%	21	84,0%	0	0,0%	25
Toldi	26	12	46,2%	13	50,0%	1	3,8%	26
Bibó	27	12	44,4%	15	55,6%	0	0,0%	27
Összesen:	78	28	35,9%	49	62,8%	1	1,3%	78

5.) Az iskolában tanórákon mennyit foglalkoztak Lengyelországgal, lengyel eseményekkel, gazdasággal, művészetekkel, irodalommal, stb.

<i>Iskola</i>	<i>Megkérdezett (fő)</i>	<i>Semmit</i>	<i>%</i>	<i>Rendszertelenül</i>	<i>%</i>	<i>Rendszeresen</i>	<i>%</i>	<i>Összesen</i>
Vajda	25	0	0,0%	24	96,0%	1	4,0%	25
Toldi	26	0	0,0%	26	100,0%	0	0,0%	26
Bibó	27	3	11,1%	22	81,5%	2	7,4%	27
Összesen:	78	3	3,8%	72	92,3%	3	3,8%	78

6.) Általános és középiskolai tanulmányai során foglalkoztak-e a lengyel irodalommal?

<i>Iskola</i>	<i>Megkérdezett (fő)</i>	<i>Igen</i>	<i>%</i>	<i>Nem</i>	<i>%</i>	<i>Összesen</i>
Vajda	25	11	44,0%	14	56,0%	25
Toldi	26	26	100,0%	0	0,0%	26
Bibó	27	2	7,4%	25	92,6%	27
Összesen	78	39	50,0%	39	50,0%	78

7./ Ha igen, mivel, illetve kivel? Ha emlékezik, írja ide a neveket.

	Vajda	%	Toldi	%	Bibó	%	Összesen	%
Megkérdezett (fő)	25		26		27		78	
Adam Mickiewicz	2	8,0%	26	100,0%	1	3,7%	29	37,2%
Jan Kochanowski	0	0,0%	2	7,7%	0	0,0%	2	2,6%
Henryk Sienkiewicz	0	0,0%	1	50,0%	2	7,4%	3	3,8%
Józef Pilsudski (!)	0	0,0%	0	0,0%	2	7,4%	2	2,6%

8./ Mely lengyel szerzők nevét hallotta már?

Név	Vajda	%	Toldi	%	Bibó	%	Összesen	%
Megkérdezett (fő)	25		26		27		78	
Adam Mickiewicz	21	84,0%	26	100,0%	7	25,9%	54	69,2%
Cz. Milosz	3	12,0%	2	7,7%	5	18,5%	10	12,8%
J. Slowacki	3	12,0%	4	15,4%	1	3,7%	8	10,3%
H.Sienkiewicz	7	28,0%	7	26,9%	11	40,7%	25	32,1%
W. Szymborska	2	8,0%	3	11,5%	1	3,7%	6	7,7%
St. Reymont	6	24,0%	3	11,5%	2	7,4%	11	14,1%
B. Prus	4	16,0%	3	11,5%	10	37,0%	17	21,8%
J. Iwaszkiewicz	7	28,0%	4	15,4%	0	0,0%	11	14,1%
K.I.Galczynski	0	0,0%	1	3,8%	0	0,0%	1	1,3%
T. Nowak	8	32,0%	8	30,8%	3	11,1%	19	24,4%
A megkérdezettek szerző ismerete	61		61		40		162	

9./ Próbálja egy vonallal összekötni a szerzőt és művét

Megkérdezettek: Vajda Gimnázium: 25 fő
 Toldi Gimnázium: 26 fő
 Bibó Gimnázium: 27 fő

Helyes válasz:

"Sivatagon és vadonban"

Választott szerző:	Vajda	Toldi	Bibó	Összesen
Mickiewicz	2	1	6	9
Sienkiewicz	2	3	5	10
Iwaszkiewicz	6	0	1	7
Prus	5	2	1	8
Reymont	1	6	0	7

"Parasztok"

Választott szerző:	Vajda	Toldi	Bibó	Összesen
Mickiewicz	6	4	0	10
Sienkiewicz	2	0	0	2
Iwaszkiewicz	3	2	3	8
Prus	2	1	1	4
Reymont	2	0	4	6

9./ Próbálja egy vonallal összekötni a szerzőt és művét

"Pan Tadeusz"

Választott szerző:	Vajda	Toldi	Bibó	Összesen
Mickiewicz	0	16	4	20
Sienkiewicz	5	0	0	5
Iwaszkiewicz	5	3	0	8
Prus	1	2	0	3
Reymont	1	0	1	2

"Tűzzel, vassal"

Választott szerző:	Vajda	Toldi	Bibó	Összesen
Mickiewicz	2	0	2	4
Sienkiewicz	3	0	10	13
Iwaszkiewicz	1	4	1	6
Prus	2	0	0	2
Reymont	2	1	0	3

9./ Próbálja egy vonallal összekötni a szerzőt és művét

"Quo vadis ?"

Választott szerző:	Vajda	Toldi	Bibó	Összesen
Mickiewicz	7	4	0	11
Sienkiewicz	2	12	11	25
Iwaszkiewicz	2	0	0	2
Prus	2	0	2	4
Reymont	1	0	1	2

"Ősök"

Választott szerző:	Vajda	Toldi	Bibó	Összesen
Mickiewicz	3	0	1	4
Sienkiewicz	1	2	0	3
Iwaszkiewicz	3	1	3	7
Prus	2	1	0	3
Reymont	3	2	1	6

9./ Próbálja egy vonallal összekötni a szerzőt és művét

"A fáraó"

Választott szerző:	Vajda	Toldi	Bibó	Összesen
Mickiewicz	2	0	0	2
Sienkiewicz	2	1	1	4
Iwaszkiewicz	1	0	1	2
Prus	4	9	9	22
Reymont	4	2	1	7

"A bábú"

Választott szerző:	Vajda	Toldi	Bibó	Összesen
Mickiewicz	1	2	1	4
Sienkiewicz	5	3	2	10
Iwaszkiewicz	0	2	0	2
Prus	1	1	2	4
Reymont	3	2	1	6

9./ Próbálja egy vonallal összekötni a szerzőt és művét

"Máter Joanna"

Választott szerző:	Vajda	Toldi	Bibó	Összesen
Mickiewicz	0	2	1	3
Sienkiewicz	2	1	2	5
Iwaszkiewicz	2	2	1	5
Prus	1	2	1	4
Reymont	3	2	1	6

9./ Próbálja egy vonallal összekötni a szerzőt és művét

Összesítés

	Vajda	%	Toldi	%	Bibó	%	Összesen	%
Egyáltalán nincs választás	7	28,0%	2	7,7%	6	22,2%	15	19,2%
Egy jó választás	4	16,0%	10	38,5%	6	22,2%	20	25,6%
Két jó választás	2	8,0%	6	23,1%	8	29,6%	16	20,5%
Kettőnél több jó választás	3	12,0%	6	23,1%	5	18,5%	14	17,9%

10./ Soroljon fel legalább egy lengyel szerzőt (író, költőt) és művét, a fentiekén kívül:

<i>Iskola</i>	<i>Megkérdezett (fő)</i>	<i>Válaszolt</i>	<i>%</i>
Vajda	25	2	8,0%
Toldi	26	11	42,3%
Bibó	27	1	3,7%
Összesen:	78	14	17,9%

<i>Szerző</i>	<i>Mű címe:</i>	<i>Iskola</i>		
		Vajda	Toldi	Bibó
Tadeusz Nowak:	cím nélkül	2	1	0
szerző nélkül	A vén zászlótartó, Szent Borbála, A hársfa szól	0	1	0
Jan Kochanowski:	cím nélkül	0	2	0
Jan Kochanowski:	A hársfa szól	0	1	0
Jan Kochanowski	Gyászdal	0	1	0
Adam Mickiewicz:	A lengyel anyához	0	2	0
Adam Mickiewicz:	cím nélkül	0	1	0
Adam Mickiewicz:	Pan Tadeusz	0	1	0
Wisława Szymborska	Semmi kétszer	0	1	0
Sl. Mrozek:	Károly	0	0	1

11./ Véleménye szerint hány lengyel irodalmi Nobel díjas van?

	Vajda	%	Toldi	%	Bibó	%	Összesen	%
Megkérdezettek (fő)	25		26		27		78	
egy sincs	5	20,0%	0	0,0%	0	0,0%	5	6,4%
egy	4	16,0%	1	3,8%	2	7,4%	7	9,0%
kettő	4	16,0%	9	34,6%	9	33,3%	22	28,2%
három	8	32,0%	8	30,8%	9	33,3%	25	32,1%
négy	3	12,0%	8	30,8%	2	7,4%	13	16,7%
öt	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
hat	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%

12./ Ha van lengyel Nobel díjas író, költő, emlékszik-e nevére(vükre)?

Ha igen, kiére?

	Vajda	%	Toldi	%	Bibó	%	Összesen	%
Megkérdezettek (fő)	25		26		27		78	
Sienkiewicz	1	4,0%	0	0,0%	8	29,6%	9	11,5%
Reymont	0	0,0%	0	0,0%	3	11,1%	3	3,8%
Válasz összesen:	1	4,0%	0	0,0%	11	40,7%	12	15,4%

13./ Kapott-e az iskolában kötelező olvasmányként lengyel irodalmi művet?

<i>Iskola</i>	<i>Megkérdezett (fő)</i>	<i>Igen</i>	<i>%</i>	<i>Nem</i>	<i>%</i>
Vajda	25	0	0,0%	25	100,0%
Toldi	26	0	0,0%	24	92,3%
Bibó	27	0	0,0%	27	100,0%
Összesen:	78	0	0,0%	76	97,4%

14./ Olvasott-e lengyel irodalmi művet? Ha igen, melyiket?

Megkérdezettek:

Vajda Gimnázium Keszthely: 25 fő

Toldi Gimnázium Kaposvár: 26 fő

Bibó Gimnázium Hévíz: 27 fő

A válaszok alapján készített táblázat

Szerző, cím	Vajda	Toldi	Bibó	Összesen
H. Sienkiewicz: Sivatagon és vadonban	1	2	2	5
Megnevezés nélküli vers	1	0	0	1
Quo vadis?	0	1	4	5
A. Mickiewicz: A lengyel anyához	0	1	0	1
A. Mickiewicz: Pan Tadeusz	0	2	0	2
Sl. Mrozek	0	0	1	1
B. Prus: A fáraó	0	0	1	1
B. Prus: A bábu	0	0	1	1
H. Sienkiewicz: Tűzzel, vassal	0	0	2	2

15./ Tanára a tankönyvben leírtakon kívül beszélt-e a lengyel irodalomról?

Iskola	Megkérdezett (fő)	Igen			Nem
		tanórán	tanórán kívül foglalkozáson	egyéb alkalmakkor	
Vajda	25	11	0	1	13
Toldi	26	17	4	1	5
Bibó	27	0	0	1	25
Összesen:	78	28	4	3	43

16./ Kétszáz éve született (1798.) az európai romantika nagy alakja Adam Mickiewicz. Ebből az alkalomból 1998-at Mickiewicz évnek nyilvánították. Olvasott-e, hallott-e erről? Ha igen hol?

Iskola	Megkérdezett (fő)	Nem	%	Igen	%	Hol?
Vajda	25	19	76,0%	5	20,0%	rádió, tanártól az iskolában, újságban
Toldi	26	15	57,7%	11	42,3%	tanórán, iskolában, iskolai rendezvényen
Bibó	27	23	85,2%	3	11,1%	újság, egyéb
Összesen:	78	57	73,1%	19	24,4%	

17./ Emlékszik-e a lengyel irodalom magyar fordítói közül valakire?

<i>Iskola</i>	<i>Megkérdezett (fő)</i>	<i>Igen</i>	<i>%</i>	<i>Nem</i>	<i>%</i>
Vajda	25	2	8,0%	22	88,0%
Toldi	26	6	23,1%	19	73,1%
Bibó	27	1	3,7%	26	96,3%
Összesen:	78	9	11,5%	67	85,9%

18./ Ha igen, ki/k/re?

<i>Fordító</i>	Vajda	<i>%</i>	Toldi	<i>%</i>	Bibó	<i>%</i>	Összesen	<i>%</i>
Megkérdezettek (fő)	25		26		27		78	
Arany János	1	4,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	1,3%
Petőfi Sándor	1	4,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	1,3%
Cséby Géza	0	0,0%	3	11,5%	0	0,0%	3	3,8%
Juhász Gyula	0	0,0%	4	15,4%	1	3,7%	5	6,4%
Szabó Lőrinc	0	0,0%	5	19,2%	0	0,0%	5	6,4%
Összesen:	2	8,0%	12	46,2%	1	3,7%	15	19,2%

19./ Folytassa a "Polak, wegier dwa bratanki i do szabli i do szklanki" lengyel szólás magyar fordítását: " Lengyel magyar két jó barát, /Együtt harcol s....."

<i>Iskola</i>	<i>Megkérdezett (fő)</i>	<i>Jó válasz</i>	<i>%</i>	<i>Rossz válasz</i>	<i>%</i>	<i>Összes válasz</i>	<i>%</i>
Vajda	25	0	0,0%	10	40,0%	10	40,0%
Toldi	26	0	0,0%	9	34,6%	9	34,6%
Bibó	27	1	3,7%	9	33,3%	10	37,0%
Összesen:	78	1	1,3%	28	35,9%	29	37,2%

20./ Szívesen hallana-e, olvasna-e többet a lengyel irodalomról(ból)? Ha igen hol?

<i>Iskola</i>	<i>Megkérdezett (fő)</i>	<i>Nem</i>	<i>Igen</i>
			<i>Összesen</i>
Vajda	25	10	15
Toldi	26	10	16
Bibó	27	11	15
Összesen:	78	31	46

<i>Igen, ebből</i>									
<i>iskolában</i>	<i>otthon</i>	<i>újság, folyóirat</i>	<i>bárhol</i>	<i>könyvtárban</i>	<i>szabadidőben</i>	<i>múzeumban</i>	<i>irod. fakultációs órákon, előadáson</i>	<i>tv-ben</i>	<i>egyéb helyen</i>
9	1	2	0	0	0	0	0	0	3
10	0	0	2	1	1	1	1	0	0
6	0	1	0	0	0	0	1	2	5
25	1	3	2	1	1	1	2	2	8

A kérdezettek adatai:

Iskola	Nem		Kor				Osztály		Bejáró		Családi háttér			
	Leány	Fiú	16 év	17 év	18 év	19 év	3.	4.	Igen	Nem	Paraszt	Munkás	Értelmiségi	Vállalkozó
Vajda	19	6	10	15	0	0	25	0	7	18	0	3	11	11
Toldi	17	9	13	13	0	0	26	0	6	20	1	7	9	9
Bibó*	20	6	4	13	8	1	13	13	20	6	1	3	14	6
Össz:	56	21	27	41	8	1	64	13	33	44	2	13	34	26

Iskola	Apja iskolai végzettsége				Anyja iskolai végzettsége				Lengyel rokonság	
	Felsőfokú	Középfokú	SZKI	8. Ált.	Felsőfokú	Középfokú	SZKI	8. Ált.	Van	Nincs
Vajda	13	6	6	0	11	9	4	1	1	24
Toldi	9	9	7	0	13	6	3	4	0	24
Bibó*	12	8	4	1	13	9	2	1	1	24
Össz:	34	23	17	1	37	24	9	6	2	72

A megkérdezett 78 fő közül nem mindenki ki az összes rubrikát, ebből adódik a létszámtérés az adatok vonatkozásában.

* Egy fő adatkitöltő nem értékelhető adatsort adott be.